

Повіт вітряків і гуралень

Іван НАЛИВАЙКО
Журналіст

У 1803 році Лохвиця стала повітовим містом Полтавської губернії. Про те, якими були тоді саме місто і повіт, я довідався із одного з номерів авторитетного часопису "Киевская старина" за 1902 рік. Опублікований в ньому статистичний матеріал лохвицького городничого, що був надісланий у губернське правління, і сьогодні не втратив своєї історичної цінності, бо дає можливість порівняти з тим, що маємо тепер, що втрачено і що набуто за двісті минулих років.

Тодішній Лохвицький повіт об'єднував дев'ять волостей і одне староство. За територією він був значно більшим, ніж сучасний район. До нього входили також Чорнухи і Варва (нинішній райцентр Чернігівської області). У селах, містечках і хуторах на той час проживало 45116 чоловік. Населення складалось із таких станових груп: козаків – 24621, поміщицьких селян – 19750, міщан – 285. Решта – дворяни, купці, церковнослужителі.

У ту пору в повіті налічувалось 645 вітряків. Такої великої їх кількості ніде не було. Окрім вітряків, повіт славився гуральнями. На початку XIX століття їх тут було 167.

Серед населених пунктів повіту найбільшими були старовинні містечка Сенча, Чорнухи, Варна. У Сенчі тоді мешкало 3144 чоловік, було три церкви. А всього в повіті налічувалось 69 церковних парафій. У Варві проживало 2211, а в Чорнухах 1984 душі.

А тепер поглянемо, яким же було на той час повітове місто Лохвиця.

Із літописних джерел відомо, що Лохвицю засновано ще в період Переяславського князівства, коли створювалась Посульська оборонна лінія. Була зведена фортеця у досить вигідному місці. З трьох боків її захищало звивисте русло річки Лохвиці, а з південно-східного боку – заболочена заплава Сулиці. Після того, як царський уряд скасував гетьманський устрій, Лохвиця стає повітовим містом Чернігівського намісництва. А в 1797 році її переводять у число позаштатних міст. І от через шість літ знову відновлюється Лохвицький повіт, тепер уже в складі новоствореної Полтавської губернії. Місто на ту пору нагадувало звичайне велике село. Плану його забудови, звичайно, не було. У різних кінцях Лохвиці підносились бані шести церков. Чотири – дерев'яні, а дві – муровані. Проживало в місті 4011 душ, з них чоловічої статі – 2156, жіночої – 1855. Тут діяло чотири великих цехи: кравців, шевців, ковалів та м'ясників. Отож майстрового люду налічувалось близько 140 душ. Продукція, яку вони виробляли, славилась далеко за межами цього краю.

Жваво йшла торгівля і в тутешніх крамницях. Щороку в Лохвиці збиралось чотири великих ярмарки. Вони приурочувались до церковних свят. З 2 по 8 лютого (за старим стилем) проходив Всеїдний ярмарок, 6 травня збирались на Переполовинський, а 8 липня – на Прокіпівський. У вересні, 20-го числа, з'їжджались на торжище, яке іменувалось Євстафіївським. На торговому майдані двічі на тиждень сходились лохвичани на базар. На ярмарки приїздили купці з різних кін-

ців Російської імперії. З Путівля, Волохова, Ромен, Лубен купці привозили "красний товар", коси, юхту. Конопляну олію, дьоготь, дерев'яний посуд, дошки, горілку пропонували купці з Стародуба, Борзни, Сосниці, Воронежа, Нових Млінів. З Криму, Дону та Таврії чумаки привозили сіль та рибу. З довколишніх хуторів, сіл та поміщицьких маєтків на ярмарок приганяли корів, волів, коней, іншу живність, яку скуповували російські купці. Під час ярмарків власті і жителі Лохвиці мали добрий зиск, бо ціни на житло, яке наймали прибулі торгові люди, різко зростали.

Таким було місто Лохвиця, яке тільки-но стало повітовим центром. А потім починається, так би мовити, нова сторінка в його історії. Дбаючи про розвиток Полтавського краю, перший генерал-губернатор Полтавської губернії князь О.Б.Куракін наказав губернським креслярням розробити плани забудови повітових міст. У 1804 році такий план був складений і для Лохвиці. Ним передбачалось, що центр міста полишиться на місці торгового майдану колишньої фортеці. В основу першого плану забудови було покладено прямокутну сітку вулиць. Через майдан пролягала головна вулиця – шлях із Прилук до Лубен. Із сходу на площу виходила Миргородська вулиця. Згідно з планом в центрі міста розміщались приміщення для суду і казначейства, поштової контори та інших повітових установ. Тут же передбачалось залишити крамниці торгового центру. Варто відмітити, що план оновлення повітового міста швидко, без зволікань був здійснений.